

Eduskunnan talousvaliokunta

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI
TULOTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI
LAEIKSI**

Talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriön lausuntoa edellä mainitusta esityksestä. Oikeusministeriö toteaa asiasta seuraavaa.

Yleistä

Esillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtakunnallisesta tulotietojärjestelmästä sekä velvollisuudesta käyttää tätä järjestelmää lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tulotietojen ja muiden niihin liittyvien tietojen antamiseen. Tulotietojärjestelmän avulla vastaanotettaisiin ja talletettaisiin työnantajien ja muiden laissa tarkoitettujen tahojen antamia tietoja sekä välitettäisiin niitä tietojen saantiin oikeutetuille viranomaisille ja muille tahoille suoritusten maksajien lakisääteisen ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi sekä edellä mainittujen viranomaisten ja muiden tahojen tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi. Tulotietojärjestelmä muodostuisi tulorekisteristä sekä tietojen oikeellisuutta palvelevasta yksilöinti- ja yhteystietoja sisältävästä rekisteristä. Tulotietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimisi Verohallintoon perustettava Tulorekisteriyksikkö. Tulotietorekisteriin talletettavat tuloja ja muita suorituksia sekä suorituksen saajia ja maksajia koskevat tiedot olisivat salassa pidettäviä.

Esityksen tavoitteena on sen perustelujen mukaan tulorekisteriin talletettavien tietojen reaaliaikainen kerääminen ja hyödynnettävyys ehdotetussa laissa mainittujen viranomaisten ja muiden tietoa käyttävien toiminnoissa. Tavoitteena on myös keventää työnantajien hallinnollista taakkaa sekä yksinkertaistaa palkkatietoihin liittyviä ilmoitusmenettelyjä ja -velvoitteita.

Ehdotus laiksi tulotietojärjestelmästä

Oikeusministeriö pitää ehdotettua lakia kannatettavana ja perusteltuna. Se kiinnittää kuitenkin huomiota seuraaviin seikkoihin.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin ehdotetun lain ohella myös EU:n yleistä tietosuojasetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta). Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että

EU:n yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan sen 99 artiklan mukaan vasta 25.5.2018 alkaen. Ehdotetussa säännöksessä on kyse siitä, että yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaa laajennettaisiin EU-oikeuden ja mainitun tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle kuuluvaan henkilötietojen käsittelyyn. Tällaista lainsäädäntöratkaisua ei ole aiheellista tehdä tässä vaiheessa, kun tietosuoja-asetukseen liittyvän kansallisen tietosuojalain valmistelu on vielä vireillä. Oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietinnön (OM Mietintöjä ja lausuntoja 35/2017) pohjalta yleistä tietosuoja-asetusta täsmentävää ja täydentävää esitysehdotusta kansalliseksi tietosuojalaiksi. Siihen sisältyvät säännösehdotukset, mukaan lukien lain soveltamisalaa koskeva sääntely, ovat vielä osin työn alla. Näin ollen tulotietojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentista tulisi poistaa viittaus yleiseen tietosuoja-asetukseen. Siinä ei ole myöskään tarpeen viitata kansalliseen henkilötietojen suojaa koskevaan sääntelyyn, koska henkilötietojen suojaa koskeva yleislaki, henkilötietolaki (523/1999) on joka tapauksessa voimassa, kunnes se tulevan tietosuojalain myötä kumotaan.

Lain 6 – 8 §:ssä säädettäisiin tulorekisterin tietosisällöstä. Tähän rekisteriin talletettavat tiedot on lueteltu ehdotetuissa säännöksissä hyvin yksityiskohtaisesti. Ehdotuksessa on pyritty ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan vakiintunut kanta, jonka mukaan myös henkilörekisterin tietosisältö kuuluu perustuslain 10 §:n edellyttämän henkilötietojen käsittelyä koskevan laintasaisen sääntelyn piiriin. Esimerkiksi ehdotettu 6 § sisältää hyvin yksityiskohtaista sääntelyä, viittauksia muuhun lainsäädäntöön sekä runsaasti tietokohtaisia luetteloita. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan edellytä näin yksityiskohtaista henkilörekisterin tietosisällön määrittelyä lain tasolla varsinkaan kun tähän rekisteriin ei ehdotuksen perustelujen mukaan talletettaisi henkilötietolaissa tarkoitettuja, yksityisyyden suojan ydinalueeseen kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Ehdotetussa laissa riittävää on ilmaista rekisterin tietosisältö yleisemmin, esimerkiksi tietotyypeittäin. Rekisterin tietosisältö voidaan ilmaista yksityiskohtaisemmin rekisteriselosteessa. Lisäksi ehdotetun lain 16 § velvoittaisi Tulorekisteriyksikön pitämään yleisen tietoverkon kautta saatavilla yksityiskohtaista luetteloa tulorekisteriin talletettavista tiedoista.

Ehdotetussa 22 §:n 1 momentissa Verohallinnon toimivalta myöhästymismaksun määräämiseen on sidottu oikeusharkintaan. Sen sijaan pykälän 3 momentin mukaan myöhästymismaksu ”voidaan jättää” määräämättä, jos ilmoituksen myöhässä antaminen johtuu yleisessä tietoverkossa tai tulotietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa olevasta toimintahäiriöstä. Edellä mainituissa tilanteissa, joissa ilmoituksen myöhästymisen johtuu verovelvollisesta riippumattomasta syystä, myöhästymismaksun määräämättä jättäminen olisi perusteltua säätää oikeusharkintaiseksi. Luetteloa voitaisiin sen sijaan täydentää maininnalla Verohallinnon mahdollisuudesta jättää myöhästymismaksu määräämättä myös muun erityisen syyn perusteella.

Ehdotetun 22 §:n 2 momentin mukaan verovelvolliselle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen ennen myöhästymismaksun määräämistä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 7 §:ssä säädetyllä tavalla, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Vaikka määrättävät myöhästymismaksut lienevät yleensä laissa säädettävää enimmäismäärää olennaisesti pienempiä, perustuslain 21 § puoltaa kuulemisvelvollisuuden säilyttämistä tällaisessa asiassa pääsääntönä. On syytä todeta, että hallintolain 34 §:n mahdollistaa kuulematta jättämisen muun ohella kuulemisen ollessa ilmeisen tarpeetonta.